

L'IMPULS DE LA INNOVACIÓ EDUCATIVA

EL DEBAT SOBRE EL MODEL EDUCATIU

SALVADOR CARRASCO CALVO
M.MELÁNIA GÓMEZ HERNÁNDEZ

EL DEBAT SOBRE EL MODEL EDUCATIU

L'IMPULS DE LA INNOVACIÓ EDUCATIVA

Fa uns anys acostumàvem a pensar que teníem una educació pionera i avantguardista, respecte a d'altres zones de l'Estat i, d'alguna manera, de la U.E. En la darrera dècada, però, molts professionals de l'educació ens preguntàvem què quedava d'aquell esperit emprenedor i renovador del que ens sentíem tan orgullosos. En les nostres converses les preguntes es disparaven:

- L'escola catalana estava **perdent o abandonant la via de la innovació?**
- Què s'havia fet del vell entusiasme pedagògic de bona part del professorat que va fer **possible l'experimentació prèvia a la reforma educativa dels anys 90?** Recordeu els FOPIS (aquells plans de formació i innovació educativa tan vinculats al territori, matriu de posteriors iniciatives de canvi educatiu des de la base del sistema) o l'experimentació de l'anticipació a la reforma educativa? I, els més vells, aquella extraordinària experiència, contra tot pronòstic, del COU experimental dels primers anys 70 ? Van ser experiències de llibertat acadèmica, minimalistes en quan a la imposició de currículums oficials, de respecte a la iniciativa dels Centres i, també, d'intensa feina i autoexigència del professorat.

Als inicis dels anys 2000, el clima que percebíem semblava més aviat el d'un col·lectiu, en part, descoratjat i fatigat. Les coses estaven començant a canviar. Vindrien, després, les conseqüències de la crisi econòmica, d'indubtables i greus repercussions en les polítiques educatives. Les administracions ja no podien exercir el rol propi d'agents promotors del canvi educatiu: els tocava, en un nou context, gestionar el sistema educatiu en el marc d'unes dificultats extraordinàries, pagant durs peatges en les polítiques educatives. Els governs catalans, de diferent signe i orientació política, han viscut dificultats i greus limitacions a l'hora de desenvolupar una llei com la LEC ("llei de país" i "de consens") i han sofert una fèrria oposició a la política lingüística i un constant qüestionament de l'escola catalana.

A ningú podia estranyar l'alt nivell de decepció i cansament, de *malestar* (segons els mitjans), existent entre els professionals de l'educació. Uns col·lectius, però, que

malgrat tot no han abandonat mai el compromís amb els infants i els joves, tot i tenir menys recursos, menys formació i nous entrebancs en l'exercici de la professió docent.

Tanmateix, l'educació catalana no ha cedit davant situacions adverses. N'hi ha prou citant, a tall d'exemple, les *escoles verdes*; els projectes de cooperació educativa internacional; els projectes d'APS, amb un desplegament impressionant i un futur que augura millores qualitatives; la lenta i progressiva incorporació dels agents educatius del lleure a la cooperació activa en el món escolar; la creació de diversos tipus de xarxes escolars pel foment de la innovació. Sembla que hem entrat en una nova situació, no exempta de contradiccions i amb no poques paradoxes.

Per no deixar-nos portar per un optimisme ingenu, formulem algunes de les paradoxes amb les que ens trobem avui, en el dia a dia de moltes escoles.

En primer lloc, sembla que vivim una revifalla d'iniciatives innovadores. No sempre, però, és fàcil discernir el que és real del que és una campanya d'imatge en els mitjans de comunicació. El descobriment de les noves tecnologies ha desplegat una sèrie de campanyes a favor de la innovació. Aquesta moltes vegades careix dels recursos per poder-les dur a terme. A vegades, el context del propi centre i llur recursos no són suficients com per a poder desenvolupar un pla innovador de forma integral; es a dir, ben dissenyat i planificat, implicant al Centre, preveient d'entrada els indicadors per a la seva avaluació, que expliciti allò que es vol innovar i allò que es vol conservar.

En segon lloc, molts dels projectes innovadors deixen caure el seu pes sobre les espatlles dels centres de màxima complexitat, ja que són una gran font d'investigació. Però moltes vegades, els recursos dels centres no són suficients, amb la qual cosa s'han de "readaptar" els projectes, no pel context social sinó per la manca de recursos. Això, evidentment, afecta l'abast dels projectes i limita extraordinàriament els seus resultats.

Una cosa és el discurs pedagògic, el somni d'un futur millor, i un altra la realitat dels centres i les possibilitats i limitacions de les xarxes que s'han creat. És possible fer innovació educativa amb els mateixos o menys recursos, sense formar bé al personal, sense invertir en infraestructures escolars, o sense personal de suport? Tampoc no es pot innovar eficientment sense la convicció i el compromís ferm i continuat dels professionals. Però ni una ni l'altra cosa són condicions suficients que garanteixin, a mitjà termini, l'èxit de les experiències.

En tercer lloc hem de dir que, malgrat hem avançat en la democratització de l'educació a nivell social, encara no s'ha produït un reconeixement real de l'esforç dels professionals de l'educació. Un reconeixement que es converteix en necessari en situacions com el COVID19 on els propis docents es veuen en molts casos sense recursos suficients i han de posar-los pel seu compte.

En quart lloc, sembla haver un cert consens en l'afirmació de que el conjunt de tota la societat és el subjecte de l'educació i els infants el seu centre. Però som lluny de tenir i fomentar la participació real dels infants i joves i la implicació dels diferents agents educatius en la vida escolar. La participació sembla ser força limitada.

En cinquè i darrer lloc, ni el voluntarisme ni la sobrecàrrega de treball a les esqueses d'uns quants són garantia suficient d'èxit. Cal una planificació acurada i realista, acompassada al ritme d'allò que és raonable, exigible i possible fer en les circumstàncies particulars de cada centre, amb la connivència i implicació *de tots els educadors* i amb la deguda avaluació.

Com es diu al Preàmbul de la Llei 12/2009 d'Educació de Catalunya, el nostre capteniment no pot ser un altre que *consolidar un projecte de país que garanteixi el dret a l'educació de tota la ciutadania i que pren com a fonament la igualtat, l'equitat i la justícia social, i ofereix una educació gratuïta i de qualitat*. Entenem que moltes iniciatives educatives actuals responen a demandes socials en contextos molt diversos i complexes. S'ha acabat l'època de les respostes uniformes. Sembla arribat el moment, també previst a la LEG, de la creació de xarxes d'escoles unides entre si per *projectes compartits i compromeses* en la millora de l'educació.

Amb les limitacions assenyalades i més que podríem citar, vivim un moment apassionant, en el que emergeixen noves realitats a la base mateixa de l'educació catalana, enmig de noves dificultats, contradiccions i paradoxes com les que La COVID ha posat en evidència.

Sembla ser, de nou, l'hora de l'acció lúcida, coratjosa i realista, realitzada des de la base mateixa de l'escola i dels barris, propera a la més estricta quotidianitat i des dels humils detalls de vida, en els quals es manifesten i fan realitat els ideals personals i col·lectius. Cal treballar sense caure en mites: ni el de l'estat, ni el del mercat, ni el de la societat civil, ni qualsevol altre. No és el moment de crear espais *màgics*... sinó de

trepitjar terra i perseverar en l' empeny, sense "bonismes", bons coneixedors del context d'incertesa, desconfiança en les institucions i de confrontació partidista existent; tenint plena consciència de l'abast dels forats negres (el risc, la desigualtat, la pobresa, la precarietat i la bretxa digital) que amenacen les vides de tants infants, joves i famílies; i, finalment, en el marc global d'una cultura dominada per la raó instrumental, fragmentària i del curt termini.

No serà tasca fàcil. Però podrem mirar aquesta onada innovadora esperançats si som capaços de que la innovació esdevingui un moviment real, ben travat, amb els suports institucionals necessaris, disruptiu, mantingut en el temps, capaç de canviar vells hàbits i rutines, i no sigui ofegat pel marketing i la propaganda.

NB. Per a ampliar veieu:

Martínez, M. i Jolonch, A. (coords.) Les paradoxes de la innovació educativa. Ed._Horsori, Barcelona, 2019.

Prats, E. L' escola importa. Notes per repensar l' educació. Eumo Editorial, Vic, 2018

REFERÈNCIES

Enric Prats L' escola importa. Notes per repensar l'educació. Ed. Eumo: Vic, 2018.

Xavier Martínez-Celoriio Innovació i equitat educativa. Octaedro Editorial: Barcelona, 2017.

Salvador Carrasco Calvo

(Professor Emérit de Sociologia.UB)

M. Melània Gómez Hernández

(Professora de Secundària. IES Les Corts, Barcelona)